

TARIM ARAŞTIRMA RAPORLARI - 2

GAP BÖLGESİNDE
DEĞİŞİK NAR ÇEŞİTLERİNİN ADAPTASYONU

T.C.
BAŞBAKANLIK
GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ
BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI

T.C.
BAŞBAKANLIK
GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ
BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI

GAP BÖLGESİNDE
DEĞİŞİK NAR ÇEŞİTLERİNİN ADAPTASYONU

AĐUSTOS, 1993

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

1. GİRİŞ

2. MATERIAL VE YÖNTEM

2.1. MATERIAL

2.2. YÖNTEM

3. ARAŞTIRMA BULGULARI

4. SONUÇ

Ö N S Ö Z

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin sulanmaya açılmasıyla ortaya çıkacak tarımsal potansiyelin en iyi şekilde değerlendirilmesini temin etmek amacıyla GAP İdaresi Başkanlığı tarafından Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi'ne bir dizi Tarımsal Araştırma ve Geliştirme Çalışması yaptırılmıştır.

Şanlıurfa-Açacakale Koruklu mevkiinde tahsis edilen 276 dekarlık bir Araştırma İstasyonu kurulması, 31 adet projeden oluşan araştırma çalışmalarına yürütülmesi, GAP Bölgesi'nde Tarımsal Konularda Veri Bankası Oluşturulması ve Üzaktan Algılama Merkezi Kurulması olmak üzere dört bileşenden oluşan proje çalışmaları 1987-1992 yılları arasında yürütülmüştür.

Planlanan proje çalışmaları üç aşamalı olarak ele alınmış olup tamamlanan bölümü, birinci aşamayı oluşturan Adaptasyon Çalışmalarını içermektedir.

Proje paketinin araştırma çalışmalarından bitkisel üretile ilgili olanlar, Koruklu mevkiinde kurulan Araştırma İstasyonu'nda hayvansal üretile ilgili olanlar ise TIGEM Ceylanpınar Tarım İşletmesi'nde yürütülmüştür.

Bu rapor, yürütülen alt projelerle ilgili olarak sağlanan ilk sonuçları ortaya koymaktadır.

Söz konusu proje paketinin ikinci aşaması olan yetiştirme teknikleri ile ilgili araştırmalar, ilk aşamada elde edilen verilere bağlı olarak ve adaptasyonu sağlanmış tür ve çeşitlerle Harran Üniversitesinde Ziraat Fakültesi'nde de katkıları ile yine Çukurova Üniversitesinde Ziraat Fakültesi tarafından 1993-1998 yılları arasında sürdürülecektir.

1. GİRİŞ

Nar, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin yıllardır yetiştirilen geleneksel bir meyvesidir. Bölge narin istediği iklim koşullarına tamamen sahip bulunmakta ve bölgede geniş çapta yetiştirilmektedir. Buna rağmen yeterli karşılanacak ölçüde bahçeler mevcut olmayıp, yeterli miktarda ormanlı, orta mevsim ve geç yetişen çeşitleri içine alabilecek kapama bahçeleri kurulduğu takdirde, nar dış satımımız hem devamlılık kazanacak hemde artacaktır.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde, sulama projelerinin devreye girmesiyle mevcut potansiyelin artması beklendiğinden, değişik nar çeşitleriyle ara alarak, değişik dönemlerde pazara girebilecek ve tamamen pazarı doldurabilecek çeşitlerin saptanmasına öncelik verilmektedir.

Bu çalışmanın genel amacı; bölgede yetiştirilecek değişik nar çeşitleriyle verim ve kalite özelliklerinin saptanması ve bunun ışığında da bölgeye uyabilecek nar çeşitlerinin seçilmesidir.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

2.1. Materyal

1988 ve 1991 yılları arasında Koruklu Araştırma İstasyonu (İzmir/urfa)'nda yürütülen bu çalışmada; Ege, Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden seçilene edilen toplam 42 nar çeşidi materyal olarak kullanılmıştır.

2.2. Yöntem

Araştırmada kullanılan çeşitlere ait nar çelikleri, sisteme unitasında köklendirilip torbalara şaşırtılmıştır.

Dikimler; 16-25 Mart 1988 ve 2 Mart 1989 tarihleri arasında yapılmıştır. Denemede ilk çiçeklenme tarihleri ve ilk meyve tutma tarihleri belirlenmiştir. Meyve olgunlaştığı dönemde ise; açığa çıkan verticiler (kg/açık), meyve ağırlığı (gr), kabuk ve dane rengi (görsel), 100 dane ağırlığı (gr), su oranı (N), suda çözünür kuru madde (N), asit (N) ve çöküntü miktarı (subjektif) saptanmıştır.

3. ARAŞTIRMA BULGULARI

Araştırmanın yapıldığı 3 yıl içerisinde, materyal olarak kullanılan çeşitlerin verim ve pomolojik özellikleri, en iyi değerleri veren çeşitler açısından aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo: Araştırma Yıllarına Göre En Yüksek Değeri Alan Çeşitler

İNCELENEN ÖZELLİKLER	ARAŞTIRMA YILLARI								
	1988-1989 YILI BULGULARI			1989-1990 YILI BULGULARI			1990-1991 YILI BULGULARI		
	Akdeniz Bölgesi	Ege Bölgesi	G. Doğu Anadolu Bölgesi	Akdeniz Bölgesi	Ege Bölgesi	G. Doğu Anadolu Bölgesi	Akdeniz Bölgesi	Ege Bölgesi	G. Doğu Anadolu Bölgesi
11k Çiçeklenme Tarihi (En Erken Çiçeklenen Çeşitler)	33N26 Çekirdeksiz Narı	26/3 Çekirdeksiz Narı	-	33N10 Çekirdeksiz Narı	23/2 Çekirdeksiz Narı	Tirbay	01N03 Fellah-yemez	8/3 Kadı	Sarıç Kara Narı
Ağaç Başına Verim	33N42 Devediği	26/3 Ç. sız Narı	-	01N03 Fellah-yemez	26/3 Çekirdeksiz Narı	Gök Mollası	01N03 Fellah-yemez	26/3 Ç. sız Narı	Kaç Narı
Meyve Ağırlığı	01N06 Evcı	26/3 Ç. sız Narı	-	01N04 Fellah-yemez	10/3 Kara Narı	Tirbay	01N06 Kadı	26/3 Ç. sız Narı	Katır Narı
100 Dane Ağırlığı	33N27 Degirnen Çaylı	26/3 Ç. sız Narı	-	07N03 Yufka Kabuk Narı	29/1 Devediği	Katır Narı	33N23 Çavlık Narı	26/3 Ç. sız Narı	Sarıç Kara Narı
Usare Randımanı	-	23/2 Ç. sız Narı	-	01N04 Fellah-yemez	23/2 Çekirdeksiz Narı	Buncuk Randımanı	33N42 Devediği V	14/3 Sulu Nar	Sarıç Narı
Suda Çözünür Kuru Madde	-	2/3-0727 Japon Narı	-	33N11 Ağ Narı	8/3 Kadı	Sarıç Kara Narı	Kıvık Narı	18/3 Ç. sız Narı	Mollası

4. SONUÇ

Bu çalışma ile, gerek Arap Ülkeleri gerekse Avrupa ülkelerinde fazla oranda artan narların Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde üretili sonuçları vardır. 1990-91 yılı verimlerinde 01N03 Fellah-yemez 11, 23 N 23 Çavlık, 23 N 26 Çekirdeksiz V çeşitleri tam verim çağında alınacakları narın yüksek değeriyle vermişlerdir.

Denemede elde alınan çeşitlerde, her türlü tad zevkine sahip çeşitlere sahip olacak çeşitler bulunmaktadır. Normalde nar bölgesi olan Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin ileride dış satım için uygun nar bahçelerine sahip olacaktır ortaya çıkmıştır.

TARIMSAL ARASTIRMA GELISTIRME PROJE CERCEVESINDE YURUTULEN CALISIMLAR

1. GAP Bölgesine Adapte Olabilecek Şeftali, Kayısı, Badem ve Nektarin Çeşitlerinin Saptanması
2. GAP Bölgesinde Değişik Nar Çeşitlerinin Adaptasyonu
3. Ülkemizde Yetiştiriciliği Yapılan Çilek Çeşitlerinin GAP Bölgesine Adaptasyonu
4. GAP Bölgesine Uygun Pıkan Cevizi Çeşitlerinin Saptanması
5. Doğal Olarak Yetişen Çok Yıllık Soğanlı-Yumru ve Rizomlu Süs Bitkilerinin Tarlada Üretim Olanakları
6. Sulamanın GAP Alanında Yüksek Verimli Sofralık ve Şaraplık Üzüm Çeşitlerinin Verim ve Kalitelerine Etkisi
7. GAP Bölgesinde Sebze Yetiştiriciliğinin Geliştirilmesi
8. GAP Bölgesinde Yüksek Verimli Lif Teknolojik Özellikleri Üstün Pamuk Çeşitlerinin Saptanması
9. GAP Bölgesinde Sulu Koşullara Uygun Yemlik ve Biralık Arpa Çeşitlerinin Saptanması
10. GAP Bölgesine Uygun Kolza Çeşitlerinin Saptanması
11. GAP Bölgesine Uygun Ayçiçeği Çeşitlerinin Saptanması
12. GAP Bölgesinde Sulu Koşullara Uygun Ekmeklik ve Makarnalık Buğday Çeşitlerinin Saptanması
13. GAP Bölgesinde Sulu Koşullara Uygun Çeltik Çeşitlerinin Saptanması
14. GAP Bölgesinde Yem Bitkileri Adaptasyonu
15. GAP Bölgesinde Sulu Koşullarda Yetiştirilebilecek Yonca Çeşitlerinin Saptanması
16. GAP Bölgesinde I. Ürün veya II. Ürün Olarak Yetiştirilebilecek Sorgum Tür ve Çeşitlerinin Saptanması
17. GAP Bölgesinde I. veya II.Ürün Olarak Yetiştirilebilecek Mısır Çeşitlerinin Saptanması
18. Harran Ovası Koşullarında Pamuk Sulamasında Sulama Aralığı ve Su Tüketiminin Belirlenmesinde Açık Su Yüzeysel Buharlaşmasından Yararlanma Olanakları
19. Harran Ovası Koşullarında Ayçiçeği Sulamasında Sulama Aralığı ve Su Tüketiminin Belirlenmesinde Açık Su Yüzeysel Buharlaşmasından Yararlanma Olanakları

20. Harran Ovası Koşullarında Su Yüzei (Class-A Pan) Buharlaşmasından Yararlanarak İkinci Ürün Soya İçin Sulama Programlarının Geliştirilmesi
21. GAP Bölgesinde Pilot Bitki Koruma Kliniklerinin Kurulması
22. GAP Bölgesinde Ziraî Mücadele Politikasına Esas Teşkil Edecek Hastalık, Zararlı ve Yabancı Otların Saptanması
23. Mardin-Ceylanpınar Ovaları Toprak Kaynaklarının Temel Özellik ve Dağılımlarının Belirlenmesi ve İdeal Arazi Kullanım Planlarının Hazırlanması
24. Harran Ovasında Önemli ve Yaygın Toprak Serilerinin Sulama Başlamadan Önceki Strüktür ve İnfiltrasyon Özellikleri ve Alkalisleşme Olasılıklarının Belirlenmesi
25. GAP Bölgesinde Entansif Süt Sığırcılığını Geliştirmek İçin Uygulanabilecek İslah Organizasyon Modelleri
26. Kilis Tipi Güney Sarı Kırmızı Sığırların Yayılış Alanları, Performansları ve GAP Bölgesi için Bu Sığırlardan Yararlanma Olanakları
27. GAP Bölgesinde Yetiştirilen İvesilerin Süt, Döl ve Et Verimlerinin İslahında Egzotik Irklardan Yararlanma Olanakları
28. GAP Bölgesinde Çeşitli Bal Arısı Irklarının Performanslarının Saptanması ve Bölgede Mevcut Arı Irklarının İslahı Olanakları
29. GAP Bölgesinde Entansif ve Yarı Entansif Koşullarda Hindi Yetiştiriciliği
30. GAP Bölgesinde Sulu Koşullarda Uygulanabilecek Ekim Nöbeti Sistemleri
31. İkinci Ürün Dane Mısır Yetiştirmede Farklı Toprak İşleme Yöntemlerinin Teknik ve Ekonomik Yönden Karşılaştırılması
32. Plastik Örtülü Seralarda Bitki Yetiştirme Ortamının Sağlanması İçin Isı Örtüleri İle Nemlendirme Sistemlerinin Kullanılması ve Enerji Dengesinin Belirlenmesi
33. GAP Bölgesinde Tahıllar ve Baklagiller Pazarlama Yapısı ve Geliştirilmesi
34. GAP Bölgesinde Endüstri Bitkileri Pazarlama Yapısı ve Geliştirilmesi
35. GAP Bölgesinde Meyve ve Sebze Pazarlama Yapısı ve Geliştirilmesi
36. GAP Bölgesinde Hayvansal Ürünler Pazarlama Yapısı ve Geliştirilmesi